

ЧИТАНКА

ЗА

ПРВИ РАЗРЕД

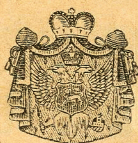
ОСНОВНИЈЕХ ШКОЛА

САСТАВИО

ЂУРО ПОПОВИЋ.

Према четвртом издању, одобреном К. Ц. Школском Комисијом.

поправљено и попуњено издање —

ЦЕТИЊЕ,

К. Ц. ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА

1906.

Молитва

Боже помози и благослови,
Да срећан буде почетак ови.
Ти ме упути, српскога ђака,
Да школа, књига буде ми лака,
Даруј ми здравља, снаге и воље
Да слушам, учим што могу боље.
Усади љубав у срце моје,
Да љубим браћу, другове своје,
И сваког, ко је у српском колу,
Највише српску цркву и школу.

Ми ћемо сви слушати, љубити и поштовати своје родитеље и радити све оно, што им је мило.

---

2. Милица

Милица је била добро дијете. Она је чинила својијем родитељима многу радост. Зато су је и много вољели.

Једанпут се разболе Милица. Отац и мајка веома се забрину, па све учине, да ју подигну. Одмах позову љекара и набаве лијекове. Читаве ноћи не спаваху, чувајући је.

Кад осјети Милица, да јој је боље, паде мајци око врата, па рече: „Мајко мила, ти се много мучиш око мене.“ Суза засја мајци у оку, па своје добро дијете пољуби. То признање бјеше мајци довољна плата за њен труд.

Тако чини свако добро дијете.

---

3. Сироче

Разболе се Драгина мајка и послије тешког боловања умре.

Од то доба мољаше се Драга чешће Богу, да јој поживи оца, али наскоро разболе се и он. Често је Драга плакала на постељи болног оца, а он ју тјешаше, говорећи: Драга, мило дијете, буди вриједна и уздај се у Бога, па те неће оставити. Драга је и била баш вриједна и с тога свакоме мила. Кад послије дугог боловања умре јој отац, нађе се одмах добар човјек, који је узе к себи и пазио ју је, као своју кћерку.

Често се сјећала Драга очинијех ријечи, да Бог никога не оставља, ко се у њега узда. —

Која дјеца немају ни оца ни мајке, то су сирочад. Њих треба пазити, као своју по Богу браћу и молити своје родитеље, да их пазе

и помажу. Тада ће Бог нас и наше родитеље благословити и дати нам сваку срећу.

---

4. Мали Перо

Мали Перо Бога моли,
Бог га слуша и анђели,
Бог му даје цв'јет од здравља;
Анђели му цв'јет чувају.
Расте Перо к'о ружица
И мирише ко душица.
Моли, Перо, Бога свога!
Бог ће тебе ув'јек чути,
Здравља ће ти л'јепа дати
И анђеле пошиљати,
Да те младог вазда хране,
Да ти буду у помоћи
И у дану и у ноћи.

---

5. Лептир и пчела

Летећи по цвијећу, лептир опази пчелицу, која се на неком цвијету подуже забављала, сисајући из њега слатки сок. Лептир је запита: „Што си се прилијепила за тај једини цвијетак, а не летиш као ја, играјући се са свијема редом?“ — „Па која ти је корист од те игре,“ рече пчела и одлети пуна меда к својој кући. —

Тако ради и добар ђак: он учи у школи, што више може, па носи кући знање, као пчела мед. А како ради неваљали ђак?

---

6. Свађа

Петар и Павле, два брата рођена, идући путем, нађу орах и стану се отимати. „Орах је мој,“ рече Петар, „ја сам га прије опазио.“ „Није, него мој,“ рече Павле, „ја сам га ди-

гао.“ Тако се сваде око ораха та два неваљалца.

„Ја ћу вас измирити,“ рече неко повеће момче, по имену Гојко, те узе од њих орах, па га раздвоји и пружи једну љуску Петру: „Ово је теби, што си га први опазио;“ а другу љуску пружи Павлу: „Ово је теби, што си га дигао.“ А језгру поједе сам, говорећи: „Ово је мени, што сам вас мирио.“ Подругљиво се насмије и на једнога и на другога, па оде. —

---

7. Браћа и сестре

Гдје је у кући среће и благослова, ту се браћа и сестре слажу и чине једно другом по вољи. Међу добром дјецом нема никада свађе, а гдје је има, то је знак, да су то неваљала дјеца. Старија браћа и сестре чувају своју млађу браћу и

сестре и уче их свему, што је добро; а млађа браћа и сестре слушају своју старију браћу. Гдје се тако сви слажу, па једно друго добру учи и од зла чува и одвраћа, ту је срећа и напредак. Таку кућу Бог љуби и благослови дјецу и родитеље, те сви поживе дуго и срећно. —

---

8. Имам јагње малено

Имам јагње малено,
Руно му је свилено,
По вазданн се играм с њим
Као с другом искреним.

Свјеже траве накосим,
Па је њему доносим,
Изнесем је на длану
Моме милом бекану.

Кад се тако најео,
Он поскочи весео,
Звонце звони: цин, цин, цин,
Ја у игру хајд' за њим.
Умиљато јагње ти,
Ко те неће вољети!

---

9. Добар син

Жарко, син јединац сиромашне удовице, дође неком трговцу, да се погоди у службу. „Примићу те и даћу ти храну и одијело и још по један талијер на мјесец, ако будеш добро слушао," рече трговац.

„Хоћу," одговори Жарко. „Али ја имам самохрану мајку, па те молим, да ми сваке недјеље даш, што заслужим, да јој однесем."

Трговцу се допадне та дјетиња љубав, па му даваше и више, а он редовно носаше све својој мајци.

Тако чини сваки добар син.

---

10. Буди поштен

Даде мајка Милеви шестицу, да оде у дућан и да донесе соли. Милева потрчи, али се некако спотакне, падне и изгуби шестицу. Стане је тражити и тражећи пла-

кати. У то наиђе неки господин, па кад дознаде, зашто плаче, извади из свога шпага шестицу и поклони јој. Тек што се он одмаче, а Милева нађе своју шестицу, па потрча за господином, пољуби му руку и врати његову шестицу, рекавши, да је нашла своју. Зачуди се онај господин томе поштењу дјетињем, не прими ону шестицу, него извади још један талијер и дарује Милеви.

---

11. Даница

Даница је била добро дијете. Никада се није свађала са својом браћом и сестрама, него је вазда попуштала и вољела прије задовољити њих, него себе, само да је мир.

Једном даде мати сваком дјетету по једну јабуку. Даници допаде највећа. То не буде Вуку право,

па се намршти и по своме ружном обичају стане се мргодити. Одмах га Даница загрли и рече: „ево теби ова велика јабука, дај ти мени ту малу, па да буде мир.“ Тако се задовоље. —

Слађе је и залогај мање, само у миру и љубави.

---

12. Несрећа

Сви се журе,
Некуд јуре.
Шта је? Шта је? —
Несрећа је!

Дјеца вриште,
Жене пиште,
Људи вичу,
Свима жао:

Јово шљиве брао,
Па с дрвета пао.
Да се боље чув'о,
Не би се угрув'о.

---

13. Пословице

Гдје се старији не слушају, ту Бог не помаже.

Гдје је слога, ту је и божји благослов.

Ко не држи брата за брата, он ће туђина за господара.

Љуби Бога и ближњега свога.

Боље је дан у љубави, него вијек у свађи.

Не чини другоме оно, што нијеси рад, да теби други учини.

Онај ми је брат, који ми је добру рад.

Хранитељ је као родитељ.

Поштење је највеће богаство.

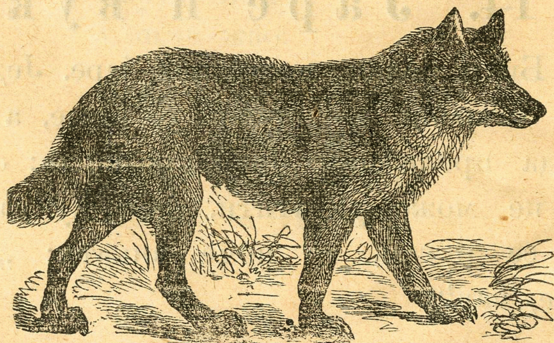
14. Јаре и вук

Било једно несташно јаре. Једном оно стајаше на крову од тезе, а вук онуда пролазаше. Јаре промисли: овдје ме не може ухватити, баш ћу сад да му се ругам, те поче викати: „Вау, вуче, вау!“

Вук се учини, да не види и не чује, а у себи помисли: папћеш ти мени шака, скупо ћеш грдњу платити. Чује то и коза, па стане карати јаре: „неваљалче, псујеш вука, а он је и тако зао; запамти првом приликом, гдје те ухвати, растргнуће те.“

Други дан заигра се јаре пред кућом. Одједном испаде вук. Јаре дрекне и хтједе опет на кров, али не може од страха. У једном скоку зграби га вук зубима. Одмах јарету испадоше цријева. Вук га одвуче у шуму и поједе. —

Тако сваки прође, ко своје старије не слуша.

15. Лажљивац

Чувало једно дијете овце, па се учини, као да види вука, те стаде викати: „Помагајте, ево вука!“ Дотрчаше људи и видјеше, да то није истина. Тако је то дијете радило више пута. Једанпут вук у истини дође. Дијете повика: „Овамо, овамо, брже, ево вука!“ Људи помислише, да дијете опет лаже, као и прије, па не хтједоше доћи. Кад видје вук, да се нема чега бојати, покоље све овце. —

Лаж је срамотна. Ко једанпут слаже, други пут му се не вјерује, и да истину каже. —

---

16. Лисица

Ухвати се лисица у гвожђа, откиде реп, па побјеже. Стаде се домишљати, како ће своју срамоту сакрити. Она позове многе лисице

и стаде их наговарати, да одсијеку своје репове. „Реп — говораше она — није ни мало потребан, само узалуд толику тежину за собом носимо.“ На ово јој рече друга лисица: „Не би ти тако говорила, да нијеси куса.“

Куса лисица одмах ућута и оде. —

Рђави људи би хтјели, да сви буду, као и они, како би их више у друштву било, да им је срамота мања. Треба се клонити таквијех људи. —

---

17. Отац и синови

Често говораше један отац својим синовима, да живе у слози и љубави, али они не слушаху. Једанпут им рече, да донесу сноп прућа, па им заповједи, да га сломе. Мучише се дуго, али сноп не могоше преломити. Тада отац одријеши сноп

и заповједи, да ломе прут по прут. Они изломише тако све пруће. Тада им рече отац:

„Тако ће исто бити и с вама: ако будете живјели у слози, нико вас неће моћи побиједити, а ако се будете свађали, сваки ће вас лако савладати.“ —

Слогом смо јачи. — Гдје је слога, ту је и Божји благослов. —

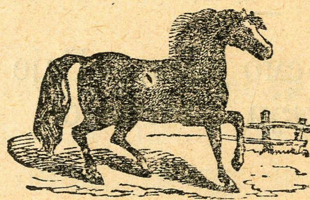

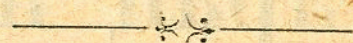
18. Магарац и коњ

Имао један човјек магарца и коња. Иђаху они путем: коњ празан, магарац натоварен, а газда за њима. Магарац рече коњу: „Тешко ми је, не могу сам да носим, скини ми мало терета и понеси.“ Коњ не хтједе. Магарац падне од умора и липса. Тада газда пренесе цио ма-

гарчев товар на коња и још уз то и магарчеву кожу. Коњ уздахне говорећи: „Ох, тешко мени несрећноме; не хтједох му олакшати, него сада носим цио његов товар, па још и кожу!“

ДРУГИ ДИО

1. Кућа

Кућа нас заклања од многијех зала. Кад дуне олујина, или пљусне киша, добро је склонити се под свој кров. Кад завије мећава, или стегне мраз и зима, мило је имати своје огњиште. Да куће немамо, гдје би провели мрачне и хладне ноћи, гдје би онако без бриге легли и одморили се? Мила је своја кућа! Своја кућица — своја слободица.

---

2. Кућна одјелења

Свака кућа има више одјељења. Ту су собе, кухиња, подрум и таван. Куће се зидају од камена, а гдје је мало камена а доста др-

већа, ту се граде куће од дрвета.

У собама се живи. Ту се преко дана ради, а ноћу спава. Свака соба има четири зида, таваницу и под. У зидовима су врата с прагом и вратницама, и прозори. О зиду висе иконе, огледала и часовник.

У соби је поређан собни намјештај. Ту је сто са столицама. Ту су клупе и постеље. Свака ствар треба да је на своме мјесту. Добра дјеца пазе, да не покваре реда.

Прозори су ради тога, да буде у соби обдан видно. Прозоре ваља држати чисто и пазити, да се стакла не разбију. Кроз разбијена окна улази у собу зима, прах и киша.

Кухина. У кухини се готове јела. Ту је огњиште и над њим димњак. Ту су полице и кухински судови. Дјеца не треба да се врзу по кухини, ни око огњишта. (Зашто?)

Подрум стоји испод куће. У њему се држе бурад за вино. Ту

се преко зиме држи: купус, зелен, кромпир. (Зашто?)

Убао (бунар). Из њега се вади вода. Сваки убао треба да има ограду. Вода се вади сиђем. Убао треба да је покривен. (Зашто?).

Око куће је двориште или авлија, а до дворишта врт или башта, гдје се сади лук, зеље, фаџола, кртола и друго. —

---

3. Пакосно срце

Играла се вјеверица на дрвету и скакала с гране на грану. Под дрветом спавао медвјед Вјеверица се омакне и падне на медвједа. Медвјед се пробуди и хтједе вјеверицу да прождере. Ну она га стаде молити: „Драги чика медо, молим те, пусти ме!“ — Медвјед рече: „Добро, ја ћу те пустити, али најприје да ми кажеш: од чега сте ви вјеверице увијек тако веселе и

увијек се играте?“ — „Чика медо, ти си веома љутит, а ја сам плашљива, па се збуњујем. Пусти ме горе на дрво, па ћу ти све лијепо испричати“.

Медвјед је пусти, а вјеверица се успуза на дрво, па одозго рече: „Ми вјеверице смо добре и безазлене. О злу никад не мислимо и ником зла не чинимо. С тога смо увијек срца весела. А ви, медвједи, само о злу мислите и само другом о глави радите. Од тога вам је срце отровано и пакосно, па сте увијек зловољни и намрштени“.

---

4. Жишке

Играло се дијете у соби жишкама. Скочи жишка у постељу, те запали сламу. Поплашено дијете утече из собе, али не смједе, да каже мајци, која бјеше у врту поред куће. Ухвати ватра све ства-

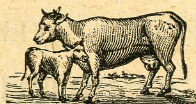
ри у соби и врата и прозоре. Страх бјеше видјети, кад ухвати сву кућу.

Одмах се диже у селу вика. Ударе звона, запуцају пушке и слети се све село, да трне, али узалуд: не могаху кући помоћи, него сва изгорје.

Тако остадоше и дијете, и отац и мајка му без своје куће и покућства. Немаху гдје лећи, ни склонити се, већ мораху плачући ићи од куће до куће, и од села до села, те просити. Свему бјеше криво дијете, што се играло жишкама. Много се је несрећа тако догодило и много је дјеце изгорјело живо.

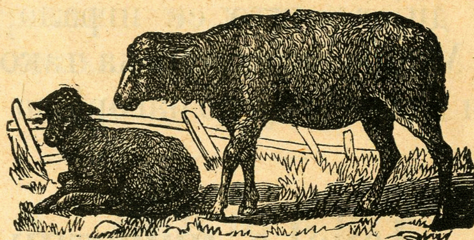
---

5. Домаће животиње

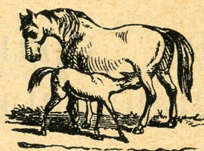

Коњ, во, крава, овца, коза, свињче, пас, мачка,

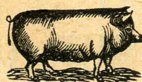
голуб, кокош, ћурка, гуска, патка — то су домаће животиње. Свака од овијех животиња корисна нам је. Коња јашемо, во оре, крава даје млијеко, овца и млијеко и вуну, кокоши и остала живина носе јаја и легу пилиће. Зато их људи радо држе, хране и чувају.

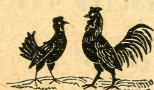
6. Гласови домаћијех животиња

Коњ рже.
Во приче.
Овца блеји.
Коза вечи.
Свињче рокће.
Пас лаје.
Мачка мауче.
Челица зуји.
Голуб гуче.
Кокот кукуриче.
Кокош какоће.
Квочка квоца.
Гуска гаче.

7. Шта раде животиње

Коњ каса.
Магарац се ваља.

Коза се пентра.
Свинче рије.
Мачка гребе.
Миш глође.
Кокош чепрка.
Врабац скакуће.
Гњурац се гњура.
Патка плови.
Гусјеница мили.
Комарац боде.

---

8. Шта се чим ради

Ралом се оре.
Браном се влачи.
Српом се жање.
Пушком се пуца.
Вилама се́ дјене.

Лопатом се грће.
Решетом се вије.
Мотиком се копа.
Сјекиром се сијече.
Брадвом се теше.
Сабљом се сијече.
Маљем се удара.
Сврдлом се врти.
Клијештима се чупа.

Ко зна: Шта се ради косом? — Шта грабљама? — Шта лијевком? — Шта цједилом? — Шта чешљем? — Шта чешагијом? — Шта четком? — Шта метлом? — Шта иглом? — Шта шилом? —

Шта се ради ножем? — Шта ожицом? — Шта ви-

љушком? — Шта пресли-
цом? — Шта мотовилом? —

---

9. Загонетке

Да што ми дашто: Наш војвода воду пије, а над њим се барјак вије? (к—к—т).

На сред куће змајево гњијездо? (—гњ—шт—)

Ко своју крв пије и свој дроб једе? (к—нд—л—).

Ко непрестано теше, а никада љуске не одбије? (с—х-т).

Ко слика боље од сликара, а нема ни руку ни очију? (—гл—д—л—).

---

10. Пословице

Свуд је добро, али је код своје куће најбоље.

Тешко кући без старјешине, а баштини без чувара.

Ред и рад кућу држе и унапређују.

Боља је добра штедња, него и добра радња.

Ко не зна штедити, брзо ће му нестати.

Ко жали клинац, изгуби потковицу.

Не стоји кућа на земљи, него на жени.
Ко је дужан, тај је тужан.
Договор кућу гради.

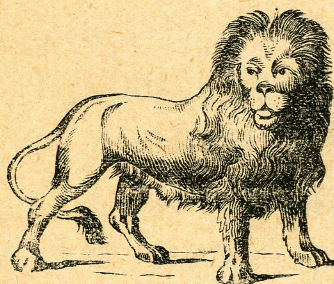
11. Не хитај, да се обогатиш

Једној жени носаху кокоши свакога дана по једно јаје. Али њој то не бјеше доста, већ им отпоче давати много јечма, да би носиле по два. Кокоши се послије угојише, па престаше носити и по једно. —

Ко тражи веће, изгуби и оно из вреће.

---

12. Лав, медвјед и лисица

Ишао лав с медвједом. У путу нађу меса, па се због њега посва-

ђаше и побише. Ниједан од њих не хтједе попустити. Тако се дуго бише, док не клонуше и легоше. Лисица се полако довуче, уграби месо и побјеже. —

Гдје се двојица посвађају, ту трећи добија. Не свађај се с другаром твојим Дијели право и подај више, само да је мир —

Од ината нема горег заната.

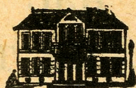
Ко зна причу о Петру и Павлу?

——— ⁂ ———

ТРЕЋИ ДИО

1. Школа.

У школу идемо, да учимо. Ту нас има много дјеце. Сваки има своје мјесто, своју књигу, таблицу и писаљку. У школи има много слика и велика табла.

У школи учимо писати, читати, рачунати, појати и Богу се молити. Учитељ нам казује, а ми пазимо и памтимо. Он нам прича о доброј дјеци, а ми сви радо

слушамо. Кад он изговори, онда казујемо ми.

Ми љубимо свога учитеља; он се мучи, да нас научи. Он нас пази, као своју дјецу, па треба да га слушамо, као свога оца.

Учитељ хвали оног ко пази; он каже: ко пази, тај научи, ко не пази, тај не научи. Неваљали ђаци неће да уче, а учитељ каже: ко не учи, не вриједи да живи.

Учитељ милује оног, ко лијепо пише. Он воли оног, ко своје књиге чува чисто, и каже: по књизи се познаје, какав је који ђак. Какав ђак, онаква књига.

Учитељ каже: добар је ђак чист, уредан и послушан, те таквог ђака свак воли. Ми ћемо бити уредни ђаци, да нас свак воли.

---

2. Ђаче

Хвала Богу, ево ту сам,
Једва једном у школи сам.
Под пазухом књига мала,
Весео сам, није шала.

Данас отац довео ме,
А учитељ увео ме;
Сад сам ђаче, није шала,
Испуни се жеља мала.

Другови се приближују,
Како с' зовеш? запиткују.
Ја им кажем: питам и сâм,
Док све редом не познам.

Новајлија ја сам јоште,
Ал' помоћи Бог ми хоће!
Учит' морам добро туде,
Да од мене човјек буде.

---

3. Школски закон.

Школски закон наређује, да ђаци долазе у школу на вријеме, чисти, умивени и очешљани;

Да чувају своје мјесто и своје ствари чисто и у реду;

Да сви пазе, што се казује; да не говоре, док се не питају; ако се питају, да говоре јасно.

У школи да мирно сједе, труда свога да не штеде, да се не сиграју, да не звјерају, ни с ким да се не шале, већ да пазе, шта им се говори. — ,Доброј дјеци Бог помаже. —

---

4. Правила за живот

Бој се Бога.
Поштуј родитеље.

Слушај старије.
Чини добро.
Учи радо.
Говори право.
Туђе не дирај.
Буди поштен.

---

5. Газдинска кћи.

Ружица је била кћи богатог трговца. Отац и мати, и ако су имали слугу, опет су научили Ружицу, да сама чисти хаљине и обућу.

Једно јутро застану је другарице, гдје чисти ципеле. Оне јој рекну: „И, зар те није срамота. Ти, газдинска кћи, па сама чистиш обућу.“

„А што ме је срамота? Отац ми каже, да је срамота красти и лагати, а није срамота радити.“

Ко ради, тај има. Ради, па ћу ти и ја помоћи, вели Бог.

У радише свега бише, у штедише још и више.

---

6. Милостиво дијете

Мали Јово пође у цркву. Мати му дадне двије потуре (хелера), да што купи.

Послије службе опази Јово пред црквом слијепа просјака. Просјак је жалосним гласом молио за милостињу. Јово се смилује и удијели му своје двије потуре. Код куће каже мајци, шта је с потурама учинио. Мајци је било одвећ мило, што је Јово милостива срца. То чује и учитељ, па похвали Јова пред свима ученицима —

Помажите сиромахе,
Сви су људи родна браћа.
Ко невољну помоћ даје,
Богу даје, а Бог враћа.

---

7. Србин

Ја сам Србин, српски син,
  Име м' Радивој.
Први ми је завјет мој:
  С' Српством падај, стој!
И тог ћу се држати,
  Док год могнем дисати!
  Вели српског оца син,
  Прави српски син.

Од оца ми остала
  Л'јепа дара три:
Име Срба, мач и крв,
  Што м' у срцу ври;
Од матере свети дар:
  Српски језик и олтар, —
  Има сваки српски син,
  Прави српски син.

---

8. Српкиња

Ја сам млада Српкиња,
  Милком me зову;
Имам другу Српкињу
  Зорку кумову;

Имам брата Војина,
  Српског сина Србина,
Л'јепог, дичног Србина,
  Славног Србина.

Отац ми је даров'о
  Српски понос мој,
А мати ми поклони
  Љубав за род свој.
Српкиња ћу остати
  Док год могнем дисати,
Права дична Српкиња,
  Славна Српкиња.

---

9. Правила пристојности

Стој мирно.
Гледај смјерно.
Сједи право.
Не зијевај.
Не шмркај.
Не чешкај се.
Носа не копкај.
Красте не чупкај.

Не излази неумивен.
Не иди неочешљан.

---

10. Поздрави и отпоздрави

Помага Бог! — Бог ти помогао!
Добро јутро! — Добра ти срећа!
Добар дан! — Бог ти добро дао!
Срећан дан! — Бог ти срећу дао!
С Богом остај! — С Богом пошао!
Лаку ноћ! — Бог ти на помоћ!
Срећан пут! — Добар останак!
Добро дошао! — Боље вас нашао!
Христос се родио! — Ваистину родио!
Христос васкресе! — Ваистину васкресе!

---

11. Загонетке

Црн бика све село свика? (Зв—н—)

Ко казује гомилу прича, а нема ни грла ни језика? (Књ—г—).

Бијела њива, црно сјеме, мудра глава, која сије? (П—с—њ—)

---

12. Рибар и рибица.

Улови рибар једну малу рибицу, која му се овако мољаше:

„Рибару, пусти ме! Видиш, како сам мала, нећеш од мене имати никакве користи. Ако ме пустиш, да порастем, па ме послије ухватиш, онда ћеш имати већу корист.“

Рибар јој рече:

„Будала је сваки онај, ко чека већу корист, а малу из рука пусти.“

ЧЕТВРТИ ДИО

1. Црква

Црква је Дом Божји, у који долазе људи, да се Богу моле. Сад се и ја умијем прекрстити и Богу молити, па ћу с мојим учитељем и друговима ићи у цркву сваке недјеље и празника.

Свештеник је обучен у одежде. Он се моли Богу у **олтару**. Наш је учитељ у **пјевници**. С њим су велики ђаци. Они лијепо пјевају. Једва чекам да порастем, па да и ја пјевам.

На олтару су врата, која се зову **двери**. Цијела преграда између олтара и нас зове се иконостас. На иконостасу су лијепе **иконе**. Пред иконама висе **кандила**. Њих припаљује црквењак. У кандилима гори уље. Пред иконостасом има два **свијетњака**. На свијетњацима горе воштане свијеће.

Свештеник кади. У кадионици је жар. На жар се меће тамјан. Дим од тамјана мирише врло пријатно. Кад нас свештеник кади, ми се поклањамо.

---

2. Добро дијете у цркви

Добро дијете иде радо у цркву и стоји у њој мирно.

Док се служи служба, пази на све, што се чита и поје.

Добра дјеца моле се Богу за здравље своје, својијех родитеља, учитељā и свијех људи.

И осим цркве сјећају се добра дјеца свога небесног Оца и чувају се, да ништа не учине, што би Богу било неповољно.

Такву дјецу Бог благосиља, те буду срећна, а одвраћа своје лице од онијех, који Га се не сјећају. —

---

3. Света недјеља

Недјеља је свети дан. Њу је сам Бог оставио. То је дан за одмор и молитву. Зато оставе људи недјељом све своје послове пољске и домаће. Они свуку и своје сва-

кидање рухо и обуку се у свечане хаљине, па иду у цркву, да захвале Богу на добру и милости, што им чини. Тај свети дан ваља сваки да светкује.

---

4. Пред Богом смо сви једнаки

Пред Богом смо сви једнаки:
Не знају се краљеви,
Не познају цареви,
Не ниште се потребни,
Не поносе богати.
Што је вјере у Бога,
Све ће доћи пред Бога,
Са страхом ће стајати
И с трепетом слушати,
Гдје ће Господ судити
Свим праведним и грјешним.

---

5. О Богу

Бог је створио небо и земљу. Он је створио све, што видимо и

на небу и на земљи. То се зове свијет. У свијету има много ствари, што их ми не видимо. Бог је створио и све оно, што ми не видимо. Зато вјерујемо, **да је Бог творац неба и земље, и свега, што видимо и не видимо.**

Бог је створио и првога човјека и прву жену. Од њих су сви људи на земљи. Бог се брине о свијема људима, јер су сви људи на свијету његова дјеца.

Људи могу много урадити, али све мало по мало. И опет не могу све учинити, што би хтјели. Бог може учинити све, што хоће. Зато вјерујемо да је **Бог свемогућ.** Кад не можемо што да урадимо, ми молимо Бога, да нам помогне, и кажемо: „Свемогући Боже, помози нам."

Дјеца више пута увриједе своје родитеље, па заслуже казну. Родитељи им опросте, кад се покају. Родитељи су милостиви. И људи

више пута увриједе свога небеснога Оца. Али им Бог прашта и брине се, да се људи поправе и покају, зато кажемо, да је Бог **премилостив.**

Човјек може много научити и знати, али само Бог све зна. Он зна и наше мисли и наше жеље. Зато и кажемо: „**Бог је свезнајућ.**“

---

6. Свети Сава

Свети Сава био је син српскога краља Немање.

Још у дјетињству био је **добре и благе душе, миран и послушан,** те је своје родитеље и све старије **слушао и поштовао**, зато су га они веома вољели и љубили.

Он није никога вријеђао, а када је видио, да се ко свађа, он их је вазда мирио.

Радо је учио и читао свете књиге. У цркву је врло приљежно ишао и слушао свету Божју

службу, те је у науци и побожности био вазда први. Ништа му није било милије, но помоћи сиромаху; гладан би остао, само да нахрани убоге.

Њему је отац намислио био дати неки дио своје краљевине, као и осталијема својим синовима, а Савиној браћи. Али Сави није било до тога господства, него како се у дјетињству навикао био на добра и света дјела, тако је и остао цијелога свога вијека.

У својој седамнаестој години оде у Свету Гору, с некијем калуђерима, те се тамо и покалуђери.

Пошто је у Светој Гори много година побожно живио, учећи се и чинећи добра дјела, буде постављен за архијепископа српског и дође у своју отаџбину Србију, да штогод помогне своме народу, и да утврди међу њима православну вјеру.

Тада је у Србији било врло мало цркава и школа. Зато **свети Сава поче подизати цркве, а уз њих и школе,** путујући по српскијем земљама, помажући сиромашне и учећи људе: **да се моле Богу, да шаљу своју дјецу у школу, да потпомажу школе и цркве, да један другом помажу и чине добра, и да међу собом живе у братској слози и љубави.**

Тако је свети Сава радио цијелог свог вијека, и подигао много цркава и школа.

Зато га данас и славе и хвале све српске школе, цио српски народ. А Бог је за његова велика и богоугодна дјела услишао његове побожне молитве и примио га међу своје угоднике и светитеље.

---

7. Светом Сави

Српска дјеца, српске школе,
Српски народ слави славу,
У пјесмама диже, носи,
Немањића Светог Саву.

Свети Саво, српски свече!
Заслуге су твоје силне,
Од радости Србин поје
Данас пјесме преумилне.

---

8. Пословице

Ко се Бога не боји и људи не стиди, бјежи од њега.

Од Бога све добро почиње.

Свачија је сила до времена, а Божја до вијека.

Што је право и Богу је драго.

Ко мир воли, Богу угађа.

Ко тебе каменом, ти њега хљебом.

Боље је неправо трпјети, него неправо чинити.

Бог ником дужан не остаје.
Бог се брине о сиромасима.
Бог помаже, кад има коме.
Старија је Божја, но царева.
Мирно срце Бога моли, а немирно сузе рони.

---

9. Два друга

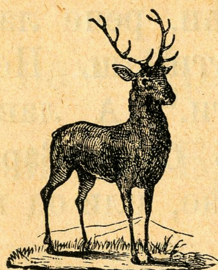
Иђаху кроз шуму два друга. Нападе их медвјед. Један побјеже на дрво и сакри се, а други остаде на путу. Не знајући што ће и како ће, падне на земљу и учини се мртав. Приђе му медвјед и стаде га њушити; човјек не дисаше. Медвјед му потњуши лице, па, мислећи да је мртав, отиде.

Кад медвјед оде, онда онај други сиђе с дрвета, па, смијешећи се, рече: „Дед кажи, шта ти је медвјед на уво говорио?“

„Рекао ми је, да су веома рђави они људи, који од опасности бјеже, а свога друга оставе.“

---

10. Јелен и виноград

Јелен, бјежећи од ловаца, сакрије се у зелени виноград. А кад прођу ловци, онда он поче чупати лишће и јести. Опазе ловци, гдје се лоза њиха. Приступе, виде јелена и убију га. „Праведно страдам“ — рече јелен сав у крви — „зашто вријеђам лозу, која ме је сачувала.“ —

Тако сваки прође, ко је неблагодаран своме добротвору.

---

11. Вук и лав

Вук уграби негдје из стада овцу, па пође, носећи је далеко од

пастира, да је с миром изије. Сретне га лав и отме му је. Онда ови, издалека стојећи, рече лаву: „Неправедно моје отимаш. Неће ти пробитачно бити.“ А лав њему смијући се: „Е баш! Зар си је ти с правдом стекао, или од кога на дар добио?“

Од туђега туга бије.

Химна

Убавој нам Црној Гори
С поноситим Брдима,
Отаџбини, што не двори,
Коју нашим мишцама
Ми бранимо и држимо,
Презирући невољу,
Добри Боже, сви Т' молимо,
Живи Књаза Николу!

ПЕТИ ДИО

1. Здравље и болест

Они су људи најздравији и најдуже живе, који се на чистом ваздуху најдуже баве. Најтеже болести долазе од нечиста ваздуха.

Ко се највише на свјетлости бави, најруменији је. Ко у мрачнијем собама сједи, вазда је блијед. Чистоћа је половина здравља. Свака нечистоћа навлачи болест. Сваки смрад је убитачан. Миран сан свакога најбоље окријепи. Најслађе спава, ко се испред сна хладном водом умије Собе, у којима се спава, треба да су простране и чисте.

Месо, јаја и млијеко најснажнија је храна. Бољи је хљеб препечен, него недопечен. Боље је месо недопечено, него препечено. Воћа зелена не једите. Тврда јела ваља

дуго жватати. Трчање, скакање и купање послије јела шкодљиво је. Не пиј воде, која није скорашња. Устајана је вода врло нездрава. Вино и ракија за дјецу је отров, и само их будале дјеци дају. Врућ хљеб је нездраво јестиво.

Болести највише дођу од назеба. Ко се сувише претопљава, тај лако прозебе. Највећма се прозебе у влажној обући и одјећи. Знојан и угријан па хладну земљу не лези, хладно не једи, нити пиј. Хладно пиће или јело одмах иза топлог, или топло иза хладног, поквари зубе и грло. Главу ваља већма чувати од врућине, него од зиме. Трбух и ноге ваља држати топло, а главу и прси хладно. Боника треба чешће у чисто облачити, него здравога. Боника убија, ко га силом нагони даије и пије. Чист ваздух и мирно лежање за њега је најглавнији лијек. —

2. Ножице

Мала Ката радо се играла иглама и ножицама.

Чешће је мати Кату опомињала: „Моје дијете, осакатићеш се, те остати несрећна до вијека.“ Али Ката не слушаше. Једном се попне с ножицама у руци на столицу. Столица се закоља, те Ката паде тако несрећно, да ножицама прободе нос и око, и остаде ћорава и нагрђена за навијек. —

---

3. Дијете и мачка

Дијете: Ала, мацо, шта то радиш? Све се лижеш, све се гладиш, мијеш лице и бркове, обрвице, — та да нећеш у сватове?

Мачка: Ко год није рад, да га једе гад, тај се мора чешће прати, очистити, очешљати; чисто лице,

другојачије не смије бити у маце; зато мацу и не псују, већ је људи одликују; посаде је и на свилу, па је држе и на крилу; а да се није мила, прала, не би се тога достојала.

---

4. Мали несташко

Станиша се вјешао за свака кола, што улицом пролажаху. Отац га и мати савјетоваху, да то не чини, јер може зло проћи.

Станиша не послуша савјет својих родитеља.

Он се опет ухвати за једна кола, а кочијаш баш у тај мах завитла бичем, те нехотице погоди Станишу по десном оку.

Станиша претрпи жестоке болове. Око му искапље, и он остане ћорав. Послије често је уздисао и,

показујући на своје десно око, говорио: „Ето, ово ми је казна за несташлук и непослушност.“

---

5. Мирко и Радојица.

Мирко и Радојица замоле мајку, да их пусти у воћњак на игру. „Идите, али да не једете зелена воћа, јер ћете се разбољети“ — рече мајка. Обојица оду, па Мирко послуша мајку, а Радојица не, него се наједе зелена воћа. Кад пође кући рекне Мирку: „Немој казати, да сам јео, јер ће ме карати мајка“. Мирко му рече: „Зашто си јео, кад је мајка казала, да не једемо?“ Тек дођу кући, ухвати Радојицу љута грозница, која га је цијелу годину тресла. —

Ко хоће да буде здрав, нека се чува зелена воћа, да не прође као Радојица, који цијелога онога љета не смједе више ни зрелога воћа да једе.

---

6. Птичија пјесма

Благо нама птицама
По зеленим шумама:
Све што нама треба,
Добијамо с неба.

Још нам стоји на вољу
Прелетати по пољу,
И по милој гори
Пјесма нам се ори.

А кад сунце залази,
Свака грану налази,
Те проспава пријатно
И урани радосно.

Па у зору плаву
Скочимо на траву.
Због довољства тога
Ми славимо Бога.

---

7. Људи раде

Људи раде свакојаке послове: неки оре, сије; неки ради занат; неки тргује. Ако

човјек ради занат, зове се занатлија. Ако човјек тргује, зове се трговац. Ма што хтјели радити, све нам ваља учити. Не можемо ништа знати без науке. Нико се није научен родио. Ми још не знамо, шта ћемо бити. Али то знамо, ма шта били, све нам ваља учити. Ми зато идемо у школу, да учимо. Њу полази свако, ко је рад, да се чему учи.

8. Мрав

Мили, мили мали мравак,
Па по вазда̂н ради...
Љети купи, вуче, слаже,
А зими се слади.

Погле само, колико их,
Сваки мрву вуче,
Један другом с пута свраћа,
Нико се не туче.

Посао је мраву мио,
Па ма како тежак био.
Л'јено д'јете нек се стиди,
Кад вриједна мрава види.

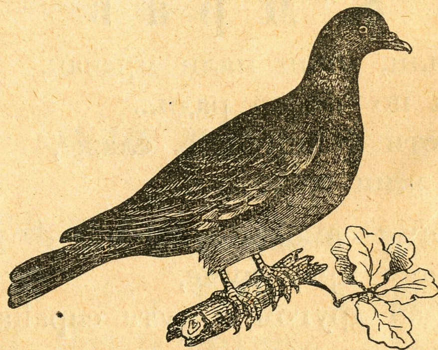
---

9. Пчелица и голуб

Дође пчелица на поток, да се напије водице. Пијући паде у воду, и већ да се утопи. То опази голуб, па откиде листак и пусти га пчелици у воду: „Ето ти листак, па се избави.“ Пчелица се попне на листак, и кад јој се осушише криоца, оде радосно својима у шуму.

Други дан дође голуб у шуму. Ту га опази ловац, па натеже пушку, да га убије. То опази она пчелица, па као муња падне ловцу на руку. Задрхта рука, пушка клону, а голуб се избави. —

Тако се свако добро дјело врати.

---

10. Савјети

Молите се Богу и радите.
Поштујте своје родитеље.
Слушајте свакога старијега.
Пазите закон и наредбе.
Помозите коме можете.
Држите се истине.
Не погазите образа.
Будите поносни људи.
Учите гдје год можете.

---

11. Пословице

Здравље је највеће благо овога свијета.

Без здравља нема богаства.

Рад живот држи.

Што нијесте себи ради, не чините другоме.

Један другом ваља да помажемо.

Ко се са злијем дружи, све се на зло тужи.

Добар глас далеко иде, а зао још даље.

Ко другоме јаму копа, сам у њу пада.

Ко се туђем злу радује, нек се своме нада.

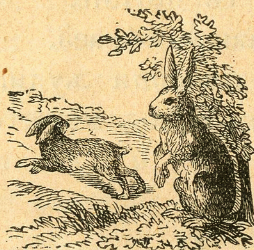
Ко високо диже нос, тај ће скоро ићи бос.

Руга сједи у крај пута, па се свакон руга, а њој свак.

Ко зло ради, зло ће и дочекати.

---

12. Зечеви и жабе

Састаше се једном зечеви и почеше оплакивати свој јадни живот: „Гинемо и од људи, и од паса, и од орлова, и од осталијех звјерова. Боље је да умремо, него непрестано у страху да живимо. Хајде да се давимо!“

Упуте се зечеви к бари, да се даве. Чуше их жабе, па бућнуше у воду. На то рече један зец:

„Стојте, браћо! Немојте се давити, ево жабе живе горе од нас, јер се оне и од нас боје.“ —

Све што је од Бога, добро је.

---

13. Здравље и болест

Коњ зеленко росну траву пасе,
За час пасе, за два прислушкује,
Гдје дјевојка 'вако Бога моли:
Дај ми, Боже, да сачувам здравље.
Волим здрава по гори ходити,
Глог зобати, с листа воду пити,
Студен камен под главу метати,
Но болесна по двору ходити,
Шећер јести, у свили спавати.

---

14. Жаба и лав

Чује лав неки јасан глас. То је у бари жаба крекетала, али лав мишљаше, да то нека велика звијер урличе. Кад видје да жаба изиђе из баре, лав је срдито пригњави шапом, говорећи: „Гле, немам шта ни да видим, а ја сам се уплашио.“ —

Буди храбар! Не плаши се, док опасности у очи не погледаш, а тада смјело напријед!

---

15. Вук и ловци

Појео вук овцу. Ухватише га ловци и стадоше га бити. Рече им вук: „Бадава ме бијете, ја нијесам крив, што нијесам бијел, — такога ме је Бог створио.“ Ловци му одговорише: „Не бијемо те ми, што нијеси бијел, већ што си овцу изио.“ —

Многа дјеца хоће да забашуре своју кривицу, па причају нешто сасвим друго, као овај вук.

---

16. Срећа и несрећа

Мала је рибица гледала друге велике рибе, па рече у себи: „О, како сам несрећна, што сам тако мала! Бар да сам тако велика као ове друге рибе. Онда бих слободније пловила по води.“

Послије тога ухвати неки рибар у мрежу и њу и оне велике рибе. Кад рибар извуче мрежу на обалу, мала се рибица провуче кроз мрежу и остаде у

води. Велике рибе извуче рибар на поље. Сад мала риба рече у себи: „Гле! па баш није то несрећа бити мали. Да сам била велика, сад бих страдала, као и ове друге рибе.“

Сваки треба да је задовољан онијем, што му је Бог дао.

---

17. Божје око

Има једно око,
Што те вјечно гледи,
Ил био у добру,
Или у биједи.

Ил радио право,
Или што је криво,
То те око, сине,
Свуда прати живо.

То је божје око, —
Ув'јек га се сјети,
Па ти неће душа
На зло полетјети.

САДРЖАЈ

Трећи дио

Четврти дио

Пети дио

